

İlham Əliyev strategiyası:

Dəqiq istiqamət, doğru seçim və cəsarət

Çörçil: "Əsas olan davam etmək cəsarətidir"

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan dövlətini məğlubdan qalibə, "yardım alan" statusdan donora, coğrafiyanın küncündən mərkəzinə və kasıb ölkədən "yüksək ortaqəlirli ölkə"yə çevirməyi bacardı. Hər bir çətinliyi üstünlüyə çevirməyi bacaran İlham Əliyev bir tərəfdə milli maraqları, digər tərəfdə isə qlobal və regional gündəliyi irəliyə aparır.

Rotşild deyirdi ki, şərait nə qədər gözlənilməz olarsa, güclü liderin də ondan faydalanmaq fürsəti bir o qədər çox olar. Əlbəttə, İlham Əliyevin 20 illik hakimiyyət yolu böyük çətinliklərin aradan qaldırılması ilə yadda qalıb. Çörçil deyirdi ki, "uğur son deyil, uğursuzluq ölümcül deyil: əsas olan davam etmək cəsarətidir." İlham Əliyev strategiyasının bir uğuru da onun davamlılığında və cəsarətindədir.

Strategiyada passionarlıq və təpər

Hazırda Azərbaycanın canlı orqanizm kimi bərpa etdiyi hissəsi - işğaldan azad olunmuş Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda regenerasiya və reintegrasiya dövrü yaşanır. Qumilyovun təbircə desək, passionarlığımız - daxili energetikamız Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun inkişaf səbəbi, "Dədə Qorqud" dilində təpərimiz isə daxili enerjini işə çevirən yetənəyimizdir.

Azərbaycan təkcə beşinci nəsil müharibə aparmaqla torpaq bütünlüyünü təmin etməyin çağdaş nümunəsini deyil, həm də ekosid, urbisid və etnosid cinayətlərinə rəğmən postkonflikt quruculuğuna daxili imkanları hesabına və daha yüksək səviyyədə təşkil etməklə quruculuğun yeni bir modelini də ortaya qoydu.

Böyümə kristalı

Rus yazıçısı Boris Akunin liberalların və dövlətçilərin "dövlət xalq üçündür, yoxsa xalq dövlət üçün?" mövzusunda klassik mübahisəsinə özü də rəşional cavab verir ki, dövlət milli olub xalqa xidmət etməklə, həm də güclü ola bilər. İlham Əliyevin xalq-dövlət münasibətlərində vətəndaş siyasətin mərkəzinə gətirməklə həm də milli maraqları daim irəli aparması məhz Akuninin görmək istədiyi yanaşmadır.

Azərbaycanda vətəndaş-dövlət-ordu birliyi və resursların bir məqsədə yönəlməsi uğurumuzun açarıdır. Rus iqtisadçısı Aleksandr Qaluşka "Böyümə kristalı" kitabında iki dünya müharibəsindən sonra nüvə və kosmik layihələrin iqtisadi baxımdan necə mümkün olduğunu araşdırır. Müəllifin fikrincə, böyük məqsədlər inkişafın başlangıç nöqtəsi oldu. Məhz böyük məqsədlər iqtisadi təkəkkürün miqyasını müəyyənləşdirir, resursları məharətlə mobilizasiya edir və səmərəli dövlət idarəçiliyinə yol açır. İlham Əliyevin strateji baxışı bu baxımdan təqdirəlayiqdir.

Qarşıdakı hədəf növbəti 10 ildə Azərbaycan iqtisadiyyatını daha iki dəfə böyütmək və dövlət və cəmiyyət olaraq əldə etdiyimiz nailiyyətləri daha da möhkəmləndirməklə, yeni uğurlara imza atmaqdır. Bunun üçün iqtisadi artımın yüksək trayektoriyaya keçməsi İsrailin sabiq baş naziri Qolda Meyerin dediyi kimi, "alternativsiz seçim"imizdir. İqtisadi artım və digər amillər arasında səbəb-nəticə əlaqələri olmaqla bir-birinə təsir edir, lakin bir həqiqət aydındır ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin ifadəsi ilə desək, "iqtisadiyyatı güclü olan dövlət hər şeyə qadirdir".

"İqtisadiyyat" ərəbcə "kast" sözündən olub, hədəfə doğru istiqamətlənmək mənasını verir. Şəmsəddin Saminin məşhur "Kamus-ı Türki" lüğətində iqtisadiyyat sözünün iki mənası vurğulanır: mütədil olmaq, orta olmaq və xərcləmədə qənaətcil olmaq. İlham

Əliyevin Azərbaycan iqtisadiyyatının hədəflərini müəyyənləşdirməsi sözün kökündən gələn mənanı tamamlayır.

Bir-birinə işləyən iki rəqib: Azərbaycan və zaman

Azərbaycan Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında təkcə siyasi və idarəetmə deyil, həm də rəqəmsal, fiziki və biotexnologiyalar tətbiq etməklə zamanla yarışır. Bəli, Qalib Azərbaycan yalnız əsas rəqibi - zamanla rəqabət aparır, amma zamana qarşı deyil. Rəqib olmasına rəğmən heç zaman da Azərbaycana qarşı deyil, onun xeyrinədir.

İlham Əliyev və zaman münasibətləri çox dərinidir. Bunu təhlil etmək üçün hakimiyyət, şəxsiyyət və siyasət münasibətləri üzrə görkəmli amerikalı alim Harold Lasvelin baxış bucağına müraciət etmək lazımdır. Onun 1936-cı ildə yazdığı "Siyasetdə: Kim nəyi, nə zaman və necə alır" adlı əsəri daha sonra siyasətin standart tərifini müəyyənləşdirdi. Sonralar 1950-ci ildə amerikalı filosofu Abraham Kaplan "Hakimiyyət və Cəmiyyət: Siyasi Araşdırmalar üçün Çərçivə" kitabı ilə Lasvelin yanaşmasını daha da genişləndirdi.

İlham Əliyev bu iki nəhəng amerikalı mütəfəkkirin XX əsrin ilk yarısında işlədiyi nəzəriyyəni XXI əsrdə "mən nəyi necə və nə vaxt eləməyi bilirəm" ifadəsilə möhürlədi, praktik nümunə yaratdı.

Milli prioritetlərimiz və dünyamızın transformasiyası

İlham Əliyevin iqtisadiyyata baxışı klassik müşküllərdən biri - ədalət, səmərəlilik və azadlıq arasında optimal çözümlə tapmağa hesablanıb. Los-Ancelesdəki Kaliforniya Universitetinin professoru Oleq İtsxoki bildirir ki, ölkələr müasir dünyada dayanıqlılıq və səmərəlilik arasında seçim edir, üstünlüyü dayanıqlılığa verir.

Prezident İlham Əliyevin hakimiyyəti illərində dörd dəfəyə qədər güclənmiş və başlıca milli çağırışların, o cümlədən ərazi bütövlüyünün resurs əsasını təşkil edən milli iqtisadiyyatımız indiyə qədər daha çox dayanıqlılığa üstünlük verirdi. Artıq qlobal miqyasda sənaye inqilabından texnoloji inqilaba keçiddə səmərəlilik getdikcə əsas təmayülə çevrilir. Qədim yunan filosofu Heraklit "bir adam eyni çaya iki dəfə girə bilməz" deyəndə ona əsaslanırdı ki, çay da, insan da dəyişir. Əlbəttə, dəyişikliklərin sürəti Heraklitin vaxtı ilə müqayisədə müasir dövrdə inanılmaz dərəcədə artıb. Azərbaycan iqtisadiyyatında yeni qlobal çağırışlara uyğun inkişaf xəttini müəyyənləşdirməlidir.

Prezidentin müəyyənləşdirdiyi "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər" Birləşmiş Millətlər Təşkilatının "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"dən irəli gələn öhdəliklərin icrası istiqamətində də xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

İlham Əliyev Azərbaycanın iqtisadi inkişaf modelini yerli xüsusiyyətlər nəzərə alınmaqla, amma qlobal trendlərə uyğun tənzimləyir. Məsələn, Meiji islahatları nəticəsində Yaponiya Qərb modelləri üzərində iqtisadiyyatı və dövləti qura bildi, amma milli mədəniyyətini qorudu. Ziya Gökalp yazırdı ki, yaponlar dinlərini və millətlərini mühafizə etmək şərti ilə Qərb mədəniyyətinə girdilər. Çin və Cənubi Koreyanın başqalarına bənzəməyən sürətli inkişafı da bəşəri nailiyyətlərlə milli mədəniyyətin sintezi nəticəsində mümkün oldu.

Orta dəhliz və "Şimal-Cənub" dəhlizinin kəsişməsində yerləşən Azərbaycan bir tərəfdən qlobal və regional dəyər zəncirlərinə qoşulur, amma digər tərəfdən də milli təhlükəsizliyini və onun maddi əsası olan iqtisadi suverenliyini qoruyur.

Sözümüz imzamızdır!

Rəqəmsal transformasiyanın gətirdiyi əsas üstünlüklərdən biri də ictimai münasibətlərin yeni mərhələyə qədəm qoymasındadır. Fransız alimlər Yann Algan və Pierre Cahuc iqtisadi artımın insanların bir-birlərinə və cəmiyyətə olan inamından asılılığını hesablayıblar.

Aydın olub ki, İsveç dünyada inam səviyyəsinə görə ilk yerdədir və əgər bu səviyyədə inam olsaydı, adambaşına düşən gəliri İngiltərədə 7 faiz, Almaniya da 9 faiz, Rusiyada 69 faiz artırma bilərdi. Kouz teoreminə görə, cəmiyyətdə inamsızlıq tranzaksiya xərclərini artırır və iqtisadiyyatı geri çəkir. Mansur Olson da yapon və alman iqtisadiyyatlarının artımında inamın böyük rol oynadığını bildirir.

Etimad və inam bütün ölkələrdə olduğu kimi, Azərbaycanda da inkişaf üçün resursdur. "Sözümüz imzamızdır" deyən Azərbaycan Prezidentinə olan etimad inkişaf üçün şərtidir. Xalqımızı vahid amal ətrafında birləşdirən Azərbaycançılıq ideologiyasının formalaşdırılması Ulu Öndər Heydər Əliyevin xidmətidirsə, bu amala söykənərək XXI əsrdə Azərbaycanı ərazi bütövlüyünü bərpa etmiş yeganə dövlətə çevirən Prezident İlham Əliyev olmuşdur.

"Coğrafiyanın intiqamı"nın üstünlüyə çevirmək

Robert Kaplan özünün "Coğrafiyanın intiqamı" əsərində yazırdı: "Biz elə

bilirdik qloballaşma "kim kimi məcbur edə bilər?" sualını aradan götürüb, amma bu sual indi ikiqat əhəmiyyətlidir". Biz də Kaplanla razıyıq ki, qloballaşma dövründə coğrafiyanın əhəmiyyətini yaddan çıxarmaq olmaz.

Zamanla ayaqlaşan, bəzən onu qaçaqlayan İlham Əliyev həm də məkanın çətinliyini üstünlüyə çevirməyi bacarır. Qoşulmama Hərəkatı, SPECA, Türk Dövlətləri Təşkilatı, CAREC, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı, Ərəb Dövlətləri Liqası, Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirə, Avropa siyasi birliyi və başqa platformalarda qazanılan uğurdan sonra COP29 platformasında iqlim diplomatiyamızın qələbəsi təqdirəlayiq idi.

Oyun nəzəriyyəsi əsasında çox oyunçulu oyun dinamikası, "maral ovu" oyunu, ictimai mallar oyunu, təkrarlana oyunlar və reputasiya, koalisiyanın yaradılması, Nəş tarazlığı, Pareto səmərəliliyi və ardıcıl oyunlar kimi yanaşmaların əsasında aparılan təhlillər göstərir ki, ən mürəkkəb vəziyyətlərdə düzgün diaqnostika, uyğun həll və qətiyyətli siyasət həlledici olub.

COP29 uğuru: Bulqakovun aforizmi

Azərbaycanın COP29 uğuru "yaşıl gündəlik" və enerji təhlükəsizliyi arasında mürəkkəb balans qurmağın nə dərəcədə çətin olduğunu göstərir. Üstəlik də nəzərə almaq lazımdır ki, strategiya vakuumda deyil, real həyatda həyata keçirilir və iqlim, texnoloji, humanitar və siyasi palitra dəyişir.

İlham Əliyevin belə mürəkkəblilər qarşısında, Böyük Britaniyanın sabiq baş naziri və hazırda xarici işlər naziri olan David Kameronun dililə desək, "vəziyyəti çox yaxşı oxuması" onun əsas üstünlüyüdür. "Master və Marqarita"da Bulqakov belə bir ifadə işlədir: "Heç vaxt heç nəyi xahiş etməyin! Xüsusən də Sizdən güclülərdən!" Əslində, Azərbaycan liderinin düzgün siyasət nəticəsində əsas steykholderləri fakt qarşısında qoyması və nəticə etibarilə milli maraqlara xidmət edən vəziyyət yaratması onun strateq kimi uğurudur.

Azərbaycanın dərin dövlət strategiyası Bulqakovun bu aforizmini nəzərə alaraq özgüvən və öz resurslarına əsaslanmaqla həyata keçirilir. Uzağa getməyə, bizim bölgədə inkişafını xarici böyük güclərdən asılılıq əsasında təmin etmək istəyən dövlətlərin xoş olmayan aqibəti bəllidir.

"Heydər Əliyev İli" yekunlaşır, lakin Heydər Əliyev siyasəti davam edir!

Ulu Öndər Heydər Əliyevin ölkəmizə rəhbərliyi dövrü xalqımızın nadir tarixi imkandan faydalanaraq, böyük əziyyətlər bahasına öz müstəqilliyini əbədi və dönməz etdiyi tələklü mərhələdir. Prezident İlham Əliyev müstəqilliyi dönməz xarakter almış Azərbaycan dövlətinin ərazi bütövlüyünü təmin etməklə onu "orta güc"ə çevirməyi bacardı.

Dövlətçilik salnaməmizin qızıl səhifəsini yazmış və azərbaycanlı olmağı ilə fəxr etmiş Heydər Əliyevin adını daşıyan fonda rəhbərlik etməklə Mehriban Əliyeva bu çətin və şəraflı missiyada Prezident İlham Əliyevin siyasətinə öz töhfəsini verir. 2023-cü il - "Heydər Əliyev İli" yekunlaşır, lakin Heydər Əliyev siyasəti davam edir. Bu siyasətin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev Azərbaycanı yeni zirvələrə doğru aparır!

Vüsal QASIMLI,
Azərbaycan Respublikası İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin icraçı direktoru, iqtisad elmləri doktoru, professor